

CULTURA DE MASSES I SOCIETAT

Professor: Albert Chillón
Curs: 2012-2013, 4art, 1er semestre
Llicenciatura: Comunicació Audiovisual

Telefon despatx: 93.581.15.90
Correu: albert.chillon@gmail.com, albert.chillon@uab.cat

Objectius de l'assignatura i mètode d'avaluació

Situada a l'últim revolt de la carrera de Comunicació Audiovisual, l'assignatura es proposa suscitar la reflexió crítica sobre els principals trets que caracteritzen la cultura mediàtica contemporània, tot examinant els seus estrets però sovint conflictius vincles amb la tradició cultural heretada i, sobretot, amb les maneres en què es configura l'imaginari cultural de l'hora present, anomenada *postmoderna*. L'assignatura vol, així mateix, aprofitar i aprofundir els coneixements i les nocions crítiques que els estudiants hagin pogut adquirir durant els cursos anteriors, singularment a les assignatures de caràcter reflexiu i teòric. El professor creu que un tal enfocament ha de servir a la formació integral dels futurs comunicadors audiovisuals, ciutadans d'un món com més va més complex i intrincat.

Tots els estudiants tenen la possibilitat, si així ho desitgen, de superar l'assignatura a través d'un examen final, que tindrà caràcter obligatori per aquells que no assisteixin regularment a classe ni satisfacin els requisits de l'avaluació contínua.

Tanmateix, aquells que assisteixin amb regularitat i així ho vulguin podran ser avaluats per mitjà de dues qualificacions:

- (a) una **memòria crítica**, argumentada i reflexiva sobre les lectures i continguts de l'assignatura i
- (b) una **monografia de caràcter assagístic**, elaborada individualment.

És imprescindible presentat tant la memòria com el treball, i aprovar tots dos per superar l'assignatura.

Temari

I. Una cultura polèmica

“Cultura”: precisions terminològiques

- La cultura com a ‘culte’ i ‘cultiu’
- Cultura, ‘paideia’ i ‘areté’
- La cultura com a expressió i inspiració de la vida social
- Dialèctica entre ‘vida’ i ‘cultura’
- Cultura d'elit, cultures populars
- La dialèctica oralitat/escriptura–autoritat/anonimat
- L'adveniment de la cultura de masses
- La polèmica apocalíptics versus integrats i els posteriors intents de superar-la. Els termes de la discussió. Tecnofòbics i tecnofílics
- La teoria dels nivells de cultura
- Tradició, tradicions i cultura mediàtica
- Cultura mediàtica i imaginari col.lectiu
- La indústria i el mercat de la cultura
- La cultura com a medi ambient semiòtic: la semiosfera
- Cultures gramaticalitzades i cultures textualitzades
- El lloc i el paper de la cultura en el temps de la globalització'

II. La cultura mediàtica contemporània: una caracterització

1. De la cultura de masses a la cultura mediàtica
2. Cultura mediàtica i postmodernitat
3. Caràcter expansiu de la cultura mediàtica
4. Els nivells de cultura i la seva vigència
5. L'insoluble conflicte entre art auràtic i desacralització
6. L'estetització general de la vida
7. Cultura mediàtica i memòria: tecnificació del record i de l'anticipació
8. La cultura mediàtica com a estructura d'acollida

9. Puixança del *kitsch*
10. Hibridació de gèneres, intertextualitat i dialogisme.
11. La lògica del palimpsest i l'adaptació: citació, paròdia, *collage*, *patch-work*, etcètera.
12. La nova oralitat mediàtica
13. L'eclosió de la *post-ficció*
14. L'esquerdament de la canonicitat: vers la general indistinció?
15. La presa de consciència lingüística o 'gir lingüístic'.
 1. El paradigma narratiu i la seva influència
 2. L'emergència de la cultura digital
16. Crisi dels grans metarelats
17. La cultura del jo
18. El decliu de l'home públic
19. La fractura de la confiança
20. La societat del risc
21. Crisi dels ideals de la Il·lustració: Progrés, Raó, Democràcia
22. Democràcia deliberativa versus demagògia decisionista
23. Els nous rostres de l'autoritarisme
24. Microfísica del poder
25. Fugida i nostàlgia de la natura
26. Les noves formes de participació i associació
27. Debacle de l'Humanisme crític
28. Tecnofília, tecnocràcia, tecnolatria
29. Mercadofília, mercadolatria
30. El lloc de la utopia
31. Nous mites de la postmodernitat
32. Nous escenaris per al culte i la religió
33. Les noves formes d'alienació: fetixisme de la mercaderia, cosificació del cos, confusió entre preu i valor
34. Els nous mesianismes
35. Miratges i fantasmes de la identitat
36. La decadència de la Universitat: Universitat o Poliversitat?

Bibliografia essencial

La següent relació (a+b+c) inclou tots els llibres sencers, capítols i fragments imprescindibles per la superació de l'examen final de l'assignatura.

Així mateix, l'apartat (b) recull els textos que inspiraran les diverses sessions de seminari, les dates de les quals seran acordades i

anunciades amb prou temps. Els textos reproduïts en **verd** no es troben a Campus Virtual.

a. Lectures prèvies:

1. Immanuel Kant (2002): "Respuesta a la pregunta: ¿Qué es la Ilustración?", en En defensa de la Ilustración, *Barcelona*, Alba Editorial, pp. 63-71
2. Lluís Duch y Albert Chillón (2012): "Preámbulo" de Un ser de mediaciones. Antropología de la comunicación, vol. I, *Barcelona*, Herder.

b. Lectures de seminari

3. **Karl Marx y Friedrich Engels (1998): Manifiesto comunista, *Barcelona, Crítica* + "Prefacio" a la Contribución a la crítica de la economía política**
4. **José Ortega y Gasset (2005): "Primera parte" de La rebelión de las masas, *Madrid, Austral***
5. Theodor W. Adorno i Max Horkheimer (1996): "La industria cultural", en Dialéctica de la ilustración, *Madrid, Trotta*, pp. 165-212
6. Friedrich Nietzsche (1996): "Sobre verdad y mentira en sentido extramoral", en F. Nietzsche y H. Vaihinger, Sobre verdad y mentira, *Madrid, Tecnos*
7. Walter Benjamin (1983): "L'obra d'art a l'època de la seva reproductibilitat tècnica", dins el llibre L'obra d'art a l'època de la seva reproductibilitat tècnica, *Barcelona, Edicions 62*, pp. 31-71.
8. **Sigmund Freud (2002): El malestar de la cultura, *Madrid, Alianza Editorial***
9. Toni Negri y Michael Hardt (2005): "La posmodernización o la informatización de la producción", capítulo 13 de Imperio, *Barcelona, Paidós*.
10. Fredric Jameson (2001): "La lógica cultural del capitalismo tardío", cap 1. de Teoría de la postmodernidad, *Madrid, Trotta*, pp. 23-72.

c. Lectures adicionales per preparar l'examen final (a + b)

11. George Steiner (1989): "En uns postcultura", cap. de En el castillo de Barba Azul, *Barcelona, Gedisa*, pp. 83-123.

12. Zygmunt Bauman (2003): Modernidad líquida, Buenos Aires, FCE

13. Herbert Marcuse (1999): “Las nuevas formas de control”, primer capítulo de El hombre unidimensional, Barcelona, Ariel. pp. 31-48.
14. Manuel Castells (2006): fragmento de La sociedad red, Madrid, Alianza Editorial
15. Umberto Eco (1980): “Cultura de masas y ‘niveles’ de cultura”, en Apocalípticos e integrados ante la cultura de masas, Barcelona, Lumen

Bibliografía general

- Lluís Duch y Albert Chillón (2012): Un ser de mediaciones. Antropología de la comunicación, vol I, Barcelona, Herder
- Fredric Jameson (1996): Teoría de la postmodernidad, Madrid, Trotta.
- David Harvey (1998): La condición de la postmodernidad, Buenos Aires, Amorrortu
- Jean François Lyotard (1996): La postmodernidad (explicada a los niños), Barcelona, Gedisa.
 - (1993): La condición postmoderna, Barcelona, Gedisa
- David Lyon (2000): Postmodernidad, Madrid, Alianza Editorial
- Andreas Huyssen (2002): Después de la gran división. Modernismo, cultura de masas, postmodernismo, Buenos Aires, Adriana Hidalgo.
- Toni Negri y Michael Hardt (2005): Imperio, Barcelona, Paidós
- Guy Debord (1967): La sociedad del espectáculo, Valencia, Pretextos
- Jean Baudrillard (1970): Cultura y simulacro, Barcelona, Kayrós
 - (1972): La génesis ideológica de las necesidades, Barcelona, Anagrama
- Umberto Eco (1980): Apocalípticos e integrados ante la cultura de masas, Barcelona Lumen
 - (1995): El superhombre de masas, Barcelona, Lumen.
- Susan Sontag (1966): Contra la interpretación, Barcelona, Seix Barral
 - (1969): Estilos de voluntad radical, Barcelona, Seix Barral
- Daniel Bell *et al.* (1974): Industria cultural y sociedad de masas, Caracas, Monte Avila

- José Ortega y Gasset (1976): La rebelión de las masas, Madrid, Austral.
- George Steiner (1991): Presencias reales, Barcelona, Destino
- Buck-Morss, Susan (2004): Mundo soñado y catástrofe. La desaparición de la utopía de masas en el Este y en el Oeste, Madrid, Antonio Machado libros
- Theodor W. Adorno i Max Horkheimer (1996): Dialéctica de la ilustración, Madrid, Trotta.
- Josep Picó (1999): Cultura y modernidad, Madrid, Alianza Editorial.
- Jordi Berrio (1999): Estudis sobre cultura contemporània, Bellaterra, U.A.B.
- Manuel Castells (2000): La era de la información, vols. I, II i III, Madrid, Alianza Editorial
 - (2006): La sociedad red, Madrid, Alianza Editorial
- Edgar Morin (1964): El espíritu del tiempo, Madrid, Taurus.
- Roland Barthes (1957): Mythologies, Paris, Seuil.
- Rollo May (1992): La necesidad del mito, Barcelona, Paidós.
- George Steiner (1995): Lenguaje y silencio, Barcelona, Gedisa.
 - (1991): En el castillo de Barba Azul, Barcelona, Gedisa.
 - (1999): Lenguaje y silencio, Barcelona, Gedisa
 - (2000): Antígonas, Barcelona, Gedisa
- Marshall Berman (1991): Todo lo que es sólido se desvanece en el aire, Madrid, Siglo XXI.
- Richard Tarnas (2008): La pasión de la mente occidental, Girona, Atalanta.
- Omar Calabrese (1987): La era neobarroca, Madrid, Cátedra.
- Gilbert Durand (1981): Las estructuras antropológicas de lo imaginario, Madrid, Taurus.
- Lluís Duch (1995): Mite i cultura, Barcelona, Publicacions de l'Abadia de Montserrat.
 - (1996): Mite i interpretació, Barcelona, Publicacions de l'Abadia de Montserrat.
 - (1997): La educación y la crisis de la modernidad, Barcelona, Paidós.
 - (2000): Llums i ombres de la ciutat, Barcelona, Pub. de l'Abadia de Montserrat.
- Roman Gubern (1996): Del bisonte a la realidad virtual, Barcelona, Anagrama.
 - (1987): El simio informatizado, Madrid, Fundesco.
 - (2000): El eros electrónico, Madrid, Taurus.
 - (1978): Mensajes icónicos en la cultura de masas, Barcelona, Lumen.

- (2002): Máscaras de la ficción, Barcelona, Anagrama.
- Emilio Lledó (1992): El surco del tiempo, Barcelona, Crítica.
 - José Ortega y Gasset (1993): La deshumanización del arte, Madrid, Austral.
 - Neil Postman (1988): Divertim-nos fins a morir, Barcelona, Llibres de l'Index.
 - DD.AA., Mite i cultura mediàtica, monogràfic de la revista *Anàlisi. Quaderns de comunicació i cultura*, nº 24, Bellaterra, Dept. de Periodisme i CC.C., UAB, primavera 2000.
 - DD.AA. Narrativitat i comunicació, monogràfic de la revista *Anàlisi. Quaderns de comunicació i cultura*, nº 25, Bellaterra, Dept. de Periodisme i CC.C., UAB, tardor 2000.
 - Walter Benjamin (1999): Iluminaciones I, II, III y IV, Madrid, Taurus.
 - Herbert Marcuse (1987): El hombre unidimensional, Barcelona, Ariel.
 - (1984): Eros y civilización, Barcelona, Ariel
 - Raymond Williams, ed. (1992): Historia de la comunicación, 2 vols., Barcelona, Bosch.
 - Marshall McLuhan (1995): Para comprender los medios de comunicación, Barcelona, Paidós.
 - Gilles Lipovetsky (1990): La era del vacío, Barcelona, Anagrama.
 - (1992): El imperio de lo efímero, Barcelona, Anagrama.
 - Joseph Campbell (1991): El poder del mito, Barcelona, Emecé Editores.
 - Leszek Kolakowski (1994): La presencia del mito, Barcelona, Círculo de Lectores.
 - Albert Chillón (1999): Literatura y periodismo. Una tradición de relaciones promiscuas, Barcelona, UAB/UV/UJ.
 - (2011): La condición ambigua. Diálogos con Lluís Duch, Barcelona, Herder
 - (2011): “La sabiduría antropológica. En pos de un nuevo humanismo”, dins Empalabrar el mundo. El pensamiento antropológico de Lluís Duch, Barcelona, Fragmenta.
 - (2000): “La urdimbre mitopoética de la cultura mediática”, Barcelona, U.A.B, en *Anàlisi. Quaderns de comunicació i cultura*, nº 25, monogràfic sobre Mito y cultura mediàtica, Bellaterra, UAB.

